

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός Ιδεών με τίτλο

«ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΙΔΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΜΕΤΡΟ ΕΞΑΡΧΕΙΑ »

10^ο ΠΡΑΚΤΙΚΟ

ΣΥΝΤΑΞΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΥ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ

10η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ, 23 Οκτωβρίου 2023, ώρα 12.00

Τόπος: Αθήνα, Αγγέλου Πυρρή 5, Γραφεία Ανάπλαση Αθήνας Α.Ε. και με τηλεδιάσκεψη

Ο διαγωνισμός διενεργήθηκε σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση με Αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΜΕΑΑΠ/48505/387/2021 (ΦΕΚ 2239/Β/31-5-2021), τον Ν.4412/2016, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα (άρθρα 111-115) , τη γνώμη 8/2017 ΕΑΑΔΗΣΥ « Παροχή διευκρινίσεων ως προς την εφαρμογή του ν. 4412/2016 σχετικά με τη διενέργεια αρχιτεκτονικών διαγωνισμών », τα εκτελεστικά αυτών διατάγματα και τις αποφάσεις όπως ισχύουν κατά την ημερομηνία αποστολής της περιληπτικής Προκήρυξης για δημοσίευση και τους όρους της αναλυτικής προκήρυξης του διαγωνισμού όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

Η κριτική επιτροπή συγκροτήθηκε σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 05/51/11.07.2023 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Ανάπλαση Αθήνας Α.Ε που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ771/τ.ΥΟΔΔ/01-08-2023, με αντικείμενο την αποσφράγιση των φακέλων συμμετοχής, τον έλεγχο της εμπρόθεσμης και έγκυρης υποβολής τους και την αξιολόγηση κατάταξη των προτάσεων σύμφωνα με τους όρους της διακήρυξης.

Παρόντες από την Κριτική Επιτροπή Διαγωνισμού ήταν οι κάτωθι:

1. Παναγιώτης Τουρνικιώτης του Ιωάννη, Αρχιτέκτων Μηχανικός, ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ, με ΑΔΤ ΑΡ120012
2. Αικατερίνη Λώλου του Βασιλείου, Αρχιτέκτων Μηχανικός, με ΑΔΤ ΑΜ109598
3. Γεώργιος Σωτηρίου του Δημητρίου, Αρχιτέκτων Μηχανικός, με ΑΔΤ ΑΕ 619331
4. Δάφνη Κοκκίνη του Ανδρέα, Αρχιτέκτων Μηχανικός με ΑΔΤ ΑΜ200549
5. Τσεκούρα Φωτεινή του Σταύρου, Αρχιτέκτων Μηχανικός, με ΑΔΤ ΑΕ040413.

Κατά την έναρξη της συνεδρίασης, ο Πρόεδρος της Κριτικής Επιτροπής κ. Παναγιώτης Τουρνικιώτης κήρυξε την έναρξη των εργασιών.

Αντικείμενο της συνεδρίασης ήταν η σύνταξη του συνολικού και συνοπτικού πρακτικού του Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού.

Η Κριτική Επιτροπή του Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού, συνεδρίασε 9 φορές από τις 27.09.2023 ως την 11.10.2023, με παρουσία όλων των τακτικών μελών της, και κατέληξε στα τελικά αναφερόμενα αποτελέσματα με την ακόλουθη διαδικασία.

Στην 1η συνεδρίαση

Σκοπός του διαγωνισμού είναι η επιλογή μιας σύγχρονης αρχιτεκτονικής προσέγγισης που θα εξασφαλίζει λειτουργικότητα, αισθητική ποιότητα και κατασκευαστική αρτιότητα για την αναβάθμιση του δημόσιου αστικού χώρου του σταθμού και του ευρύτερου περιβάλλοντος με αναφορά στις σύγχρονες απαιτήσεις της τέχνης και της επιστήμης, καθώς και τις αρχές του βιοκλιματικού - περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Οι προτάσεις θα πρέπει να αποδώσουν ένα δημόσιο χώρο με προσβασιμότητα σε ΑΜΕΑ που θα λειτουργεί ως μοχλός ανάπτυξης αλλά και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης για την ευρύτερη περιοχή.

Για την αξιολόγηση των προτάσεων, ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στα κριτήρια τα οποία έχουν τεθεί στην προκήρυξη, και ειδικότερα:

1. Στην αρχιτεκτονική προσέγγιση, τη γενική σύλληψη και διαμόρφωση αστικού τοπίου και των δημόσιων χώρων, με ανάδειξη του ιστορικού χαρακτήρα της πλατείας. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην πρωτοτυπία του σχεδιασμού, που να ενισχύει την ταυτότητα του χώρου και παράλληλα να ικανοποιεί τους χρήστες.
2. Στην τεχνική τεκμηρίωση και εφαρμοσιμότητα των προτάσεων, με κριτήριο την αντοχή στο χρόνο, την αειφορία της πρότασης, τη ποιότητα των υλικών και το κόστος του έργου.
3. Στην περιβαλλοντική προσέγγιση, με αξιοποίηση μεθόδων ενεργειακής διαχείρισης του χώρου ενταγμένων στην αρχιτεκτονική του τοπίου.
4. Στην ποιότητα σχεδιασμού των παρεμβάσεων στον δημόσιο χώρο, με δημιουργία φιλικών προς τους πεζούς προσβάσεων, με βιώσιμη αστική κινητικότητα και τις αναγκαίες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις για να μπορούν να επιτευχθούν τα παραπάνω.

Στη 2η συνεδρίαση

Η επιτροπή παρέλαβε έξι (6) σφραγισμένους φάκελους-δέματα συμμετοχής και αφού έλεγξε τα στοιχεία της υποβολής τους διαπίστωσε ότι οι όλες συμμετοχές υποβλήθηκαν εμπρόθεσμα. Ακολούθησε η αποσφράγιση, η μονογραφή, ο έλεγχος της πληρότητας και της ανωνυμίας των συμμετοχών. Η επιτροπή αποφάσισε ομόφωνα ότι τα στοιχεία που υποβλήθηκαν σε έντυπη μορφή ήταν πλήρη και ικανά για την αξιολόγηση και δεν απέκλεισε καμία συμμετοχή από την περαιτέρω διαδικασία. Οι σφραγισμένοι φάκελοι που περιείχαν τα στοιχεία των διαγωνιζομένων και των δηλώσεων μη αποδοχής αποσφράγισης μονογράφηκαν και συσκευάστηκαν σε δέμα που σφραγίστηκε, μονογράφηκε και φυλάχθηκε με ευθύνη της αρμόδιας επιτροπής μέχρι την οριστική κρίση.

Στην 3η συνεδρίαση

Η Κριτική Επιτροπή προέβη σε μια αρχική συνολική θεώρηση όλων των έγκυρων συμμετοχών, εξετάζοντας τις υποβληθείσες πινακίδες, τα τεύχη και τα σχέδια, προκειμένου να σχηματίσει

μια γενική εικόνα. Στο πλαίσιο αυτό, τα μέλη της Επιτροπής αντάλλαξαν κάποια πρώτα σχόλια και σχημάτισαν την πρώτη εικόνα για το σύνολο των συμμετοχών, χωρίς περαιτέρω συγκριτική θεώρηση μεταξύ τους. Συμπερασματικά κρίθηκε ότι υπάρχουν συμμετοχές οι οποίες ανταποκρίνονται στους στόχους και τις προδιαγραφές του διαγωνισμού.

Στην 4η συνεδρίαση

Μετά από εκτενή διαλογική συζήτηση και ενδελεχή εξέταση των σχεδίων και των κειμένων, τόσο ανά συμμετοχή, όσο και συγκριτικά, η Κριτική Επιτροπή έκρινε ομόφωνα πως η συμμετοχή με αριθμό 8327D15F23 δεν ανταποκρίνεται σε ικανοποιητικό βαθμό στα κριτήρια του διαγωνισμού, όπως αυτά διατυπώθηκαν στην πρώτη συνεδρίαση, και αποφάσισε να την εξαιρέσει από τη συνέχεια της κρίσης. Η συμμετοχή αυτή καταλαμβάνει την 6η θέση στη συνολική σειρά κατάταξης. Ακολουθεί αναλυτική αξιολόγησή της.

6η. 8327D15F23

Πρόκειται για μια ιδιαιτέρως δυναμική και φιλόδοξη πρόταση επαναπροσδιορισμού της «γενικής έννοιας της πλατείας». Η πρόταση επιχειρεί μια πληθωρική «αναδιαμόρφωση» της πλατείας πάνω από το επίπεδο του δρόμου με την προσθήκη δύο ακόμα επιπέδων, που κλιμακώνουν τη δημόσια λειτουργία σε αυτή ενός «ήσυχου παρατηρητηρίου». Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η πλατεία μεταβάλλεται σε ένα κτιριακό σύμπλεγμα με «λαμπερούς» και εντυπωσιακούς χώρους ανάπαυσης και στάσης. Η επιτυχημένη ιδέα ενός πράσινου «λιβαδιού» που αιωρείται στο κέντρο της πόλης έρχεται ωστόσο σε αντίθεση με το σπλισμένο σκυρόδεμα και την κυριαρχία του μεταλλικού στεγάστρου -αμφισβητούμενης στήριξης – παρ' όλη τη λευκή αχρωματική του επιλογή. Χαρακτηριστική είναι η άποψη από ψηλά που δείχνει μια υπερμεγέθη κατασκευή στην οποία ενσωματώνονται πολυάριθμα και πολυποίκιλα στοιχεία που είναι δύσκολο να συνυπάρξουν. Στο επίπεδο του δρόμου σηματοδοτείται, μέσα από τις φυγές που παρουσιάστηκαν, ένα κέντρο υπερτοπικού χαρακτήρα που ανταγωνίζεται αισθητά το συγκεκριμένο αστικό περιβάλλον και την ιστορία του.

Η πρόταση παρουσιάζει αρκετές ελλείψεις στην ανάγνωση της πλατείας ως τυπολογίας του δημοσίου χώρου. Εισάγει ένα στοιχείο υπερμεγέθους και αλλότριου χαρακτήρα, χτίζοντας ουσιαστικά την πλατεία στο σύνολο της. Το προτεινόμενο υπερυψωμένο πάρκο που στεγάζεται από ένα στέγαστρο με αίθριο χώρο στον οποίο κρέμεται ένα δέντρο, καταλήγει σε ένα υψηλό παρατηρητήριο. Ο χώρος που απομένει «κάτω από το πάρκο», στο επίπεδο του δρόμου και της σημερινής πλατείας, που είναι το κατ' εξοχήν αντικείμενο του διαγωνισμού, επισκιάζεται και υποβαθμίζεται σε σημείο που η πρόταση να λειτουργεί σαρκαστικά και να αμφισβητούνται οι γενικές της προθέσεις.

Η επικοινωνία μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή και δεν φαίνεται να προεκτείνονται στα ανώτερα επίπεδα οι λειτουργίες της ισόγειας στάθμης της πλατείας. Η επιθυμία περιορισμού του ηχητικού θορύβου της πόλης κρίνεται θετική, ωστόσο η κατασκευή που προτείνεται δυσχεραίνει τις συνθήκες φωτισμού στα χαμηλά επίπεδα και η κλίμακα επιτείνει δυσαρμονικά την αντίθεση με το κτισμένο αστικό περιβάλλον. Ο αστικός κήπος στο ανώτερο επίπεδο προβλέπει τη φύτευση ενός «δένδρου της ζωής» από τροπικά - υποτροπικά κλίματα σε μια αιωρούμενη χωμάτινη μπάλα που έχει περιορισμένο χώρο ανάπτυξης για το ριζικό σύστημά του και δεν προκύπτει ότι δεν μπορεί να καλλιεργηθεί όπως

προτείνεται. Διατυπώθηκαν πολλές αμφιβολίες για την κατασκευασιμότητα και το βιώσιμο της πλατείας κάτω από τις υπερκείμενες κατασκευές. Επιθετική θεωρήθηκε η σχέση της υπερδομής με το κτισμένο περιμετρικό περιβάλλον της αστικής πλατείας.

Στην 5η συνεδρίαση

Μετά από εκτενή διαλογική συζήτηση και ενδελεχή εξέταση των σχεδίων και των κειμένων, τόσο ανά συμμετοχή, όσο και συγκριτικά, η Κριτική Επιτροπή έκρινε ομόφωνα πως η συμμετοχή με αριθμό FA05032011 δεν ανταποκρίνεται σε ικανοποιητικό βαθμό στα κριτήρια του διαγωνισμού, όπως αυτά διατυπώθηκαν στην πρώτη συνεδρίαση, και αποφάσισε να την εξαιρέσει από τη συνέχεια της κρίσης. Η συμμετοχή αυτή καταλαμβάνει την 5η θέση στη συνολική σειρά κατάταξης. Ακολουθεί αναλυτική αξιολόγησή της.

5η. FA05032011

Εκτενής αλλά ανεπαρκής συζήτηση των πολεοδομικών χαρακτηριστικών της πλατείας και των συνδέσεων της με την ευρύτερη περιοχή. Αστική ενοποίηση του χώρου με τα περιμετρικά κτίρια ως πλάτωμα και ένας τρισδιάστατος μεταλλικός κάναβος ως οδηγός φυτεύσεων αναρριχώμενου τύπου και στήριξης υποδομών δικτύων. Η πρόταση επιδιώκει την κατάλυση της συνθήκης ενός χώρου-πλατείας κατανοητού ως «πλάτωμα» των δρόμων που καταλήγουν σε αυτή και των περιορισμών που θέτουν τα περιμετρικά παρτέρια και οι παρακείμενες οδοί.

Ο στόχος συσχετίζεται αρχιτεκτονικά με τη χωροθέτηση μιας υπερκείμενης «πράσινης στέψης» στεγάστρου που φιλοδοξεί να προσδιορίσει τον υποκείμενο χώρο του λειτουργικά, πολεοδομικά και αισθητικά. Παρότι κύριος στόχος της πρότασης ήταν η οπτική ενοποίηση του χώρου, η επιλογή της στέγασης του μεγαλύτερου μέρους της πλατείας με μια σχετικά βαριά μεταλλική κατασκευή δημιουργεί την αίσθηση ότι αποκόβει την οπτική σχέση της πλατείας από τις περιφερειακές όψεις των κτιρίων και κατά συνέπεια ότι λειτουργεί ασφυκτικά. Στις τρισδιάστατες απεικονίσεις οι κατακόρυφοι πυλώνες φαίνεται να διακόπτουν επίσης σε μεγάλο βαθμό την οριζόντια οπτική. Δημιουργείται γενικά μια ασαφής αίσθηση ροϊκότητας, που εγείρει ζητήματα θέασης και προσανατολισμού και έρχεται σε αντίφαση με την αμφιθεατρικότητα του χώρου που προκύπτει από την φυσική κλίση του εδάφους.

Παρόλο που η χρήση αναρριχητικών φυτών είναι μια θεμιτή λύση για την περιοχή των Εξαρχείων, η κατασκευαστική λύση του στεγάστρου φαντάζει δυσανάλογη. Η στιβαρότητα της μεταλλικής κατασκευής μεταθέτει το επίκεντρο της πλατείας στην «οροφή» της και δίνει στο επίπεδο του εδάφους μια εντυπωσιακή «αφαίρεση» που παραλαμβάνει κινήσεις των πεζών προς οποιαδήποτε κατεύθυνση. Η ευχάριστη αποτύπωση των «στιγμών» στις αναπαραστάσεις δημιουργεί ερωτήματα όσον αφορά την συντήρηση της συνύπαρξης αναρριχητικού πρασίνου και κατασκευής στο πέρασμα του χρόνου και των εποχών, και την πιθανή «αθέατη» επιφάνειά του εδάφους ως ζωτικού χώρου κίνησης ανθρώπων και δράσης από τους ορόφους των πλευρικών κτιρίων.

Η αρχιτεκτονική ιδέα του υπερυψωμένου πράσινου χωρικού πλαισίου είναι θετική από άποψη βελτίωσης του πράσινου ισοζυγίου. Στην πράξη όμως ο στόχος δεν επιτυγχάνεται με τη φύτευση αποκλειστικά αναρριχώμενων φυτών, τα οποία είναι στην πλειοψηφία τους φυλλοβόλα, με ιδιαίτερες απαιτήσεις σε ηλιοφάνεια και συντήρηση. Επιπλέον, δεν γίνεται αναφορά στο γεγονός πως τα φυλλοβόλα θα αφήνουν εκτεθειμένη την κατασκευή σε μεγάλο

μέρος του χρόνου. Η διαχείριση του υφιστάμενου φυτικού υλικού δεν διερευνήθηκε σε βάθος ούτε αποδόθηκε στη σωστή κλίμακα, στην περιφέρεια της πλατείας, πράγμα που φανερώνει αμηχανία απέναντι στο μέγεθος του στεγάστρου.

Στην 6η συνεδρίαση

Μετά από εκτενή διαλογική συζήτηση και ενδελεχή εξέταση των σχεδίων και των κειμένων των υπόλοιπων συμμετοχών, τόσο ανά συμμετοχή όσο και συγκριτικά, η Κριτική Επιτροπή έκρινε ομόφωνα πως οι συμμετοχές με αριθμούς 7110ΧΑ0117, 17452014 RR, ΖΖ33315792 και ΟΥ26525599 έχουν πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία τα οποία ανταποκρίνονται σε αρκετά κριτήρια του διαγωνισμού, όπως αυτά διατυπώθηκαν στην πρώτη συνεδρίαση, αλλά αποφάσισε κατά πλειοψηφία 3 προς 2 μελών να αποκλείσει τη συμμετοχή με κωδικό 7110ΧΑ0117 από την περαιτέρω αξιολογική συζήτηση. Η συμμετοχή αυτή καταλαμβάνει την 4η θέση στη συνολική σειρά κατάταξης. Ακολουθεί αναλυτική αξιολόγησή της.

4η. 7110ΧΑ0117

Βασική συνθετική ιδέα της πρότασης αποτελεί ο σχεδιασμός ενός διακριτού στοιχείου αστικού σχεδιασμού: μια κατασκευή καθίσματος, που μέσα από τις μεταλλάξεις της καλείται να ολοκληρώσει το έργο του νέου ρόλου που αναλαμβάνει ο χώρος της πλατείας Εξαρχείων. Η πρόταση εκφράζει έτσι μια ευαισθησία και τη φιλοδοξία εξομάλυνσης της παρεμβατικής δυναμικής που αναπτύσσει η χωροθέτηση του νέου σταθμού μετρό. Η προσεκτικότερη ανάγνωση των κατά τα άλλα γοητευτικών σχεδιαστικών αναπαραστάσεων, προσθέτει, ωστόσο, αμφιβολία σχετικά με την εξυπηρέτηση των αυξημένων λειτουργικών απαιτήσεων του χώρου. Δεν δημιουργούνται σχεδιαστικά καθαρές και χωρικά άνετες κινήσεις διέλευσης στον χώρο της πλατείας και εισόδου/εξόδου από/προς το μετρό, τη γειτονιά ή την πόλη, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην ομαλότερη ένταξή του στον πολεοδομικό ιστό και να διευκολύνουν τον προσανατολισμό του επισκέπτη. Οι χωρικές ενότητες που ορίζει η διάταξη των καθισμάτων δημιουργούν αμηχανία στα σημεία εγγύτητας και ο κοινόχρηστος χώρος τους διασπάται σε ενότητες χωρίς να λαμβάνονται υπ' όψη οι ιδιαιτερότητες του προσανατολισμού και των αστικών παραμέτρων.

Η πρόταση βασίστηκε σε μια εκτενή και σχετικά δύσβατη θεωρητική αναζήτηση, η οποία λειτούργησε αποπροσανατολιστικά και αναλώθηκε δυσανάλογα στην επίλυση ενός μεταλλασσόμενου στοιχείου επίπλωσης, χωρίς όμως να πείθει και σε αυτό το επίπεδο. Η εφαρμογή της στο χώρο δεν ήρθε να επιβεβαιώσει τον θεωρητικό ισχυρισμό της «συμπάθειας» με αποτέλεσμα να μην απαντάει τελικά σε σημαντικά και κρίσιμα ερωτήματα, ούτε να δίνει λύσεις στα προβλήματα που προκύπτουν από την έξοδο του νέου σταθμού μέτρο στην πλατεία Εξαρχείων. Η ανάπτυξη και τοποθέτηση των στοιχείων αυτών στο χώρο δημιούργησε αδιέξοδα και δυσβατότητα, σε προγραμματικό και πρακτικό/χωρικό επίπεδο, και κατά συνέπεια αμφιβολίες για την λύση.

Η διαμόρφωση της επιφάνειας της πλατείας με χώμα πατημένο και καθιστικές καμπύλες από επικολλητή ξυλεία μετατρέπει τα Εξάρχεια σε αστικό κήπο και πεδίο συνάντησης παρέας και παιδιών. Ωστόσο, οι γυάλινες κατασκευές που προορίζονται για έξοδοι του μετρό δεν «συνμιλούν» με το «περιβάλλον» του χώρου και υποδηλώνουν μια διαφορετική «γλώσσα» σχεδιασμού από αυτή του συνόλου. Οι διαγώνιες κινήσεις προς και από τους γύρω

δρόμους παίρνουν δευτερεύουσα θέση μπροστά στην προτεραιότητα της όποιας μορφής στάσης. Δημιουργείται μια πράσινη όαση που έχει τα χαρακτηριστικά του «πάρκου». Είναι θετικό ότι προτείνεται η επαναφύτευση μεγάλου μέρους των υφιστάμενων δένδρων και συμπληρωματικά η φύτευση δένδρων και θάμνων που θα επιλεγούν με κριτήριο την προσαρμογή τους στο μικροκλίμα της περιοχής και στην οικονομία της συντήρησης στη διάρκεια της ζωής τους. Το σκεπτικό της φυτοτεχνικής προσέγγισης είναι σωστό, αν και αρκετά γενικόλογο και ασαφές, αλλά δεν αποτυπώθηκε ουσιαστικά σε καμία πινακίδα.

Στην 7η συνεδρίαση

Μετά από εκτενή διαλογική συζήτηση και ενδελεχή εξέταση των σχεδίων και των κειμένων των υπόλοιπων συμμετοχών, τόσο ανά συμμετοχή όσο και συγκριτικά, η Κριτική Επιτροπή έκρινε ότι οι δύο συμμετοχές με αριθμούς 17452014RR και OV26525599 έχουν πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία τα οποία ανταποκρίνονται σε αρκετά κριτήρια του διαγωνισμού, όπως αυτά διατυπωθήκαν στην πρώτη συνεδρίαση, και τις εξέτασε με το ερώτημα της απονομής βραβείου ή επαίνου. Στην πρώτη ψηφοφορία δύο μέλη της επιτροπής ψήφισαν να τους αποδοθεί τρίτο βραβείο, ένα μέλος να απονεμηθεί έπαινος και δύο να μην απονεμηθεί διάκριση (η κατανομή των ψήφων ήταν διαφορετική για κάθε συμμετοχή). Κατά συνέπεια, οι συμμετοχές αυτές δεν παίρνουν βραβείο. Στη δεύτερη ψηφοφορία τρία μέλη της επιτροπής ψήφισαν να τους απονεμηθεί έπαινος και δύο να μη τους απονεμηθεί διάκριση (η κατανομή των ψήφων ήταν διαφορετική για κάθε συμμετοχή). Κατά συνέπεια, στις συμμετοχές 17452014RR και OV26525599 απονέμεται έπαινος κατά πλειοψηφία και καταλαμβάνουν ισότιμα την 2η και 3η θέση στη συνολική σειρά κατάταξης. Η απονομή βραβείου στη συμμετοχή με τον κωδικό ZZ33315792 θα συζητηθεί στην επόμενη συνεδρίαση. Ακολουθεί αναλυτική αξιολόγηση των δύο επαίνων:

2η. 17452014RR (Έπαινος)

Μέσα από την τυπολογία μιας περικλειστης πλατείας, η πρόταση εκφράζει την πρόθεση να διερευνήσει τα όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού. Η σαφής πρόθεση να σχεδιαστεί αρχιτεκτονικά ο ελεύθερος χώρος της πλατείας αναγγέλλεται από τον χαρακτηρισμό «αστικό δωμάτιο» και υλοποιείται μέσα από τον σχεδιασμό μιας ικριωματικής δομής που περικλείει τον ελεύθερο χώρο και υψώνεται κατακόρυφα. Σε αυτή την κατασκευή αποδίδονται προστατευτικά χαρακτηριστικά και ο στόχος της συντήρησης του δημόσιου χώρου στο εσωτερικό της, ο οποίος υιοθετεί τη λογική μιας θεατρικής σκηνής. Ταυτόχρονα αποτελεί την δομική υποστήριξη μιας πορείας που περιτρέχει την πλατεία και επιχειρεί να της προσδώσει αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, δημιουργώντας ένα περιμετρικό νέφος κινήσεων που συμμετέχουν, μέσα από σημειακές παρεμβάσεις, στη θεατρική συνθήκη που οριοθετεί τον δημόσιο χώρο. Η πρόταση ωστόσο δεν παρουσιάζει χαρακτηριστικά του πορώδους, που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν το παιχνίδι των θεατρικών βλεμμάτων, ίσως κατανοώντας την αμηχανία του βλέμματος που δημιουργεί στον σύγχρονο παρατηρητή η ιδιωτικότητα. Η αμηχανία παραμένει, καθώς το νέο, ανθισμένο περίβλημα που τοποθετείται στο μεγαλύτερο μέρος της περιμέτρου της πλατείας αντιπαρατίθεται αρκετά σκληρά στις προσόψεις των υφιστάμενων πολυκατοικιών που οριοθετούν την πλατεία, αναδιπλασιάζοντάς τες σε πολύ κοντινή απόσταση από αυτές. Και έτσι, ενώ δημιουργούνται ενδιαφέροντες χώροι και πολλαπλές σχέσεις, η προσβάσιμη

σκαλωσιά διεγείρει αμφιβολίες ως προς την εγγύτητα που προκύπτει απέναντι στις όψεις, θίγοντας ίσως την ιδιωτική σφαίρα των κατοίκων.

Παρόλα αυτά η λύση επιδεικνύει αρετές στον σχεδιασμό και την αναπαράσταση, και διέπεται από συνέπεια, ευαισθησία και τόλμη στις θέσεις και επιλογές της. Στα θετικά στοιχεία της λύσης επίσης συγκαταλέγεται η σχεδιαστική αντιμετώπιση των κρίσιμων στοιχείων του σταθμού, τα οποία ενσωματώνονται στην κατασκευή με τρόπο ζωτικό και χωρίς τη διάθεση να «κρυφτούν», η προσπάθεια δημιουργικής ένταξης κοινωνικών φαινομένων και συμπεριφορών (κοινωνικό γλυπτό), η λεπτομερής επεξεργασία της υπερκατασκευής και η αφαιρετική λεπτότητα στην επίλυση του δαπέδου της πλατείας. Δημιουργείται ένας χώρος που συνδέεται με την αρχετυπική έννοια της αγοράς, χωρίς αυτό να δηλώνεται προγραμματικά. Η πρόταση αποδέχεται την απομάκρυνση των δέντρων ως γεγονός, αντικαθιστώντας τα με εκτεταμένη και αρκετά επεξεργασμένη χρήση αναρριχητικών. Η ιδέα είναι θετική από την άποψη της βελτίωσης του πρασίνου ισοζυγίου αλλά στην πράξη ο στόχος δεν επιτυγχάνεται με τη φύτευση αποκλειστικά αναρριχώμενων φυτών, τα οποία είναι στην πλειοψηφία τους φυλλοβόλα και με ιδιαίτερες απαιτήσεις συντήρησης.

Συνοψίζοντας η πρόταση αυτή προσφέρει μια εκ νέου ανάγνωση, μια ανατρεπτική αναθεώρηση της πλατείας, αφήνει όμως ανοιχτά ερωτήματα ως προς την ριζική αλλαγή που επιβάλλει και την εκτατική εφαρμογή της.

3η. OV26525599 (Έπαινος)

Η πρόταση αναπτύσσεται με την πρόθεση ανασυγκρότησης βασικών γεωγραφικών, ιστορικών, πολεοδομικών και αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών της υφιστάμενης πλατείας - στοιχεία τα οποία αναγνωρίζει στις διελεύσεις, στα σημεία εισόδου/εξόδου, στην χαρακτηριστική αμφιθεατρική κλίση του εδάφους της πλατείας, και στην έντονη συλλογική της μνήμη. Ο σχεδιασμός βασίζεται σε μια προσεκτική ανάγνωση της περιοχής και σε μια επιμελή καταγραφή του φυσικού πλούτου της πλατείας, ο οποίος αναγνωρίζεται ορθά ως σημαντικό στοιχείο του χαρακτήρα της πλατείας. Προτείνεται επίσης η αξιοποίηση των προσβάσεων-περασμάτων από τις εκατέρωθεν οδούς για τη χάραξη των κινήσεων, η κατασκευή μικρού χώρου θεάτρου από σκυρόδεμα με μικρή βύθιση της στάθμης του εδάφους από την οδό Θεμιστοκλέους, η μεταφύτευση μέρους των δέντρων της πλατείας και ο δροσισμός του χώρου με τη δημιουργία υδάτινων πιδάκων.

Η πρόταση χαρακτηρίζεται από μια ήπια σχεδιαστική χάραξη των κινήσεων πεζών και οχημάτων, αφήνοντας αναλογικά ελεύθερους χώρους στάσης. Χαρακτηριστική είναι η διερεύνηση σε επίπεδο αστικού σχεδιασμού με ιδιαίτερη ανάλυση στα κάθε είδους υλικά που προτείνονται. Η ενδιαφέρουσα έμφαση που δίνεται για τη διατήρηση του ψηλού πρασίνου της υπάρχουσας κατάστασης, αλλά και των νέων φυτεύσεων, αποδίδεται στην πρόταση με την εφαρμογή λύσεων οι οποίες προβληματίζουν μορφολογικά (υπερψωμένες υποδοχές δέντρων). Εντύπωση ωστόσο γεννά η τελική επιλογή της ελιάς στις απεικονίσεις της πρότασης, ενός δέντρου που δεν συγκαταλέγεται ανάμεσα στη σημερινή, χαρακτηριστική βλάστηση της πλατείας. Η οργάνωση του χώρου καθοδηγείται από τη βασική αρχιτεκτονική επιλογή της δημιουργίας δύο ανεξάρτητων χώρων στάσης εκατέρωθεν του σημείου εισόδου του μετρό. Ωστόσο, η σχεδιαστικά καθαρή οργάνωση του χώρου της πλατείας σε δύο επί μέρους χώρους-στάσεις παρουσιάζει μια αποσπασματική διαχείριση του χώρου που αγνοεί τον διασπαστικό κίνδυνο που ενέχει η κεντρική χωροθέτηση της εισόδου του μετρό. Μεγάλη είναι η σχεδιαστική

φροντίδα στην υλικότητα της πλατείας, ενώ σημαντικό μέρος της μελέτης αφιερώνεται στη λεπτομερή επεξεργασία του δαπέδου ως σύνθεσης υφών και πυκνοτήτων πρωτογενών υλικών και προκατασκευασμένων στοιχείων που προκρίνεται ως βασικό σημείο του ενδιαφέροντος της λύσης.

Η αδιαφοροποίητη απόδοση των δέντρων στις απεικονίσεις (σχέδια και τρισδιάστατα) καθώς και οι κατασκευαστικές λεπτομέρειες δοχείων κατασκευασμένων από ινοοπλισμένο κεραμικό ενισχυμένο με τσιμέντο δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται στην ιδέα και την κλίμακα μιας επαναφύτευσης, κυρίως μη λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος του ριζικού χωροσυστήματος των δέντρων. Το φυτικό υλικό, κυρίως τα δένδρα, αντιμετωπίζεται ως διακοσμητικό στοιχείο, ως συμπλήρωμα της εικόνας και όχι ως στοιχείο με ποιοτικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες που μπορεί να προσδώσει το πράσινο σε έναν κοινόχρηστο χώρο. Η προσέγγισή του, ενώ δημιούργησε ενδιαφέρον και οδήγησε στην περαιτέρω συζήτηση πάνω στη λύση, θεωρήθηκε τελικά υπερβολική και δημιούργησε απορίες ως προς τη μακροχρόνια αντοχή/λειτουργικότητά της.

Στην 8η συνεδρίαση

Μετά από εκτενή διαλογική συζήτηση και ενδελεχή εξέταση των σχεδίων και των κειμένων της τελευταίας συμμετοχής με κωδικό ZZ33315792, τα τέσσερα μέλη της επιτροπής ψήφισαν να της αποδοθεί το πρώτο βραβείο και ένα μέλος να της αποδοθεί το δεύτερο βραβείο. Κατά συνέπεια, στη συμμετοχή με κωδικό ZZ33315792 απονέμεται πλειοψηφία το πρώτο βραβείο. Ακολουθεί η αναλυτική αξιολόγησή της:

1η. ZZ33315792 (Α' βραβείο)

Πολύ καλή ισορροπία του δημόσιου χώρου της πλατείας, με σαφή κεντρικότητα του γλυπτού των τριών ερώτων, της ισχυρής περιμετρικής φύτευσης και της διαχείρισης της εισόδου στο μετρό, που «μεγαλώνει» την πλατεία, εξυπηρετώντας ανάλογα το μετρό. Κυκλοφοριακά, η πλατεία επεκτείνεται στις οδούς Στουρνάρη και Τρικούπη αφήνοντας μια λωρίδα διέλευσης μόνο, που οργανώνει περιμετρικά ήπιες κυκλοφορίες στην ευρύτερη περιοχή. Η οργανωμένη φύτευση αναδεικνύει την αστική πλατεία, απέχοντας από τον αστικό κήπο και τις σύνθετες υπερκείμενες κατασκευές. Το αστικό περιβάλλον της πλατείας με τις καλές πολυκατοικίες και το VOX αναδεικνύονται. Τα υλικά είναι σωστά διαλεγμένα για να είναι ανθεκτικά στη χρήση και διαπερατά με άρτια αισθητική. Καλά σχεδιασμένος και λιτός εξοπλισμός. Οργάνωση απορροής ομβρίων, σχάρες δέντρων, φωτισμός. Γενικά, καλά οργανωμένη προσέγγιση σε πολλά επίπεδα που δίνει ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα.

Η πρόταση επιχειρεί μια ενδιαφέρουσα ανάγνωση της πλατείας που οδηγείται συνθετικά από τη σαφή διάκριση ανάμεσα σε ένα δημόσιο χώρο πλατείας γειτονιάς και ένα δημόσιο χώρο σταθμού μετρό μεγάλης εμβέλειας. Η πρόσβαση στον χώρο της πλατείας και η απρόσκοπτη προσπέλαση από και προς τη λειτουργία του μετρό θεωρείται επιτυχής, καθώς διαμορφώνεται μέσω μιας εύληπτης και άνετης εισόδου, σε μικρή βύθιση από τον κυρίως χώρο της πλατείας και διακριτά προς αυτή, ώστε να εκτονώνεται πιο ανώδυνα η αυξημένη λειτουργία του σταθμού. Το εύρημα της ολίσθησης του άνω μέρους της σκάλας του σταθμού, με στόχο τη διεύρυνση του χώρου της εισόδου χωρίς να διαταράσσεται η αρχική χωροθέτηση της κατακόρυφης σύνδεσης της πλατείας με τις αποβάθρες των συρμών, συμβάλει επιτυχώς

στη διαμόρφωση ενός χώρου εισόδου ικανού να απευθύνεται σε ένα αυξημένο πλήθος ατόμων και επιβάλλεται να γίνει αποδεκτό στον οριστικό σχεδιασμό του σταθμού.

Αξιοσημείωτη είναι η διατήρηση του ιστορικού στοιχείου του φανοστάτη της πλατείας, που τοποθετείται στο κέντρο των ομόκεντρων κύκλων της δαπεδόστρωσης. Η λύση φιλοδοξεί να δει το χώρο ως μια σχεδόν κυριολεκτική υλοποίηση του γεωμετρικού συμβόλου του κύκλου, αντιληπτού κυρίως από το επίπεδο των ορόφων των κτιρίων που περιβάλλουν την πλατεία, το κέντρο του οποίου, σε ίσες αποστάσεις από την περιφέρεια, δεν θέλει να καταληφθεί από κάτι καινούργιο, αλλά επιχειρεί, μέσα από τη μαθηματική ουδετερότητα, να κρατήσει παλιό και νέο σε ίσες αποστάσεις. Η σκληρή, αυστηρή γεωμετρία του κύκλου, που επεκτείνει τον δημόσιο χώρο σε ομόκεντρες ζώνες πέρα από τα παραδοσιακά όρια του πεζοδρομίου, που ορίζει σήμερα το χώρο της πλατείας, ευνοεί τη μορφολογική σαφήνεια της λύσης και λειτουργεί συνδεδετικά για τον κοινόχρηστο χώρο.

Η επιλογή της κεντρικότητας λειτουργεί σε πρώτο επίπεδο αρκετά αυστηρά και δύσκαμπτα και εγείρει ερωτήματα ως προς τη μορφολογία της. Σε μια δεύτερη ανάγνωση όμως κερδίζει με τις επιμέρους επιλογές της, οι οποίες βασίζονται στη σημερινή εικόνα της πλατείας, δίνοντας κύριο βάρος στην επαναφύτευση υψηλών δέντρων και την απλοποίηση των δευτερευόντων στοιχείων του σταθμού (εξαερισμοί, ασανσέρ). Η σχεδιαστική γένεση των ομόκεντρων κύκλων με τη μορφή της χάραξης υλικών δαπέδου επί του εδάφους ομογενοποιεί το ευρύτερο «περιβάλλον» της πλατείας, ακόμα και έξω από τα όριά της, δημιουργώντας μια «πλατφόρμα» που διατηρεί την αρμονική συνύπαρξη των στοιχείων του αστικού σχεδιασμού (καθιστικά, φύτευση, φωτισμός, πλακοστρώσεις, ρύσεις, κλπ.) και των περιοχών με τις δεσμευτικές λειτουργικές απαιτήσεις (κυλιόμενες κλίμακες μετρό, εξαερισμοί κλπ.)

Ο προτεινόμενος σχεδιασμός των φυτεύσεων πετυχαίνει τη δημιουργία ενός υπαίθριου χώρου ελκυστικού και λειτουργικού. Τα είδη των δένδρων που προτείνονται αποτελούν συνέχεια των υφιστάμενων ειδών και εναρμονίζονται στο χώρο ως προς την κλίμακα και τη δομή τους. Επιπλέον, με τις επιφανειακές φυτεύσεις δημιουργούνται συμπαγείς συστάδες θάμνων, περιορίζοντας την οπτική επαφή με τους «άχαρους» εξαερισμούς και τον λοιπό μηχανολογικό εξοπλισμό. Η φυτοτεχνική προσέγγιση είναι άρτια και προσδίδει ποιοτικά χαρακτηριστικά στον συνολικό σχεδιασμό.

Στην 9η συνεδρίαση

Η Κριτική Επιτροπή αφού επιβεβαίωσε το τέλος της αξιολόγησης και την οριστική κατάταξη των τριών συμμετοχών που διακρίθηκαν, προέβη σε αποσφράγιση των φακέλων και εξακρίβωση της ταυτότητας των συντακτών των μελετών αυτών με τη σειρά που κατέλαβαν στη γενική κατάταξη. Ακολούθησε έλεγχος του δικαιώματος συμμετοχής των βραβευθέντων στον διαγωνισμό και δεν διαπιστώθηκαν παραλείψεις ή ελλείψεις.

Η Κριτική Επιτροπή ανακοινώνει τα ονόματα των μελετητών που βραβεύθηκαν:

A' ΒΡΑΒΕΙΟ

Η συμμετοχή με κωδικό αριθμό ZZ33315792

Ομάδα Μελέτης:

Τηλέμαχος Ανδριανόπουλος, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Ελένη Τσιριντάνη, Αρχιτέκτων Τοπίου UPC

Κατερίνα Χριστοφοράκη, Πολεοδόμος/Χωροτάκτης Μηχανικός

Γιώργος Λαγκαδινός, Συγκοινωνιολόγος Μηχανικός, Αγρονόμος – Τοπογράφος Μηχανικός

Ομάδα Συνεργατών:

Αθανάσιος Κοντιζάς, Πολιτικός Μηχανικός

Παντελής Αργυρός, Μηχανολόγος – Ηλεκτρολόγος

Αντώνης Ματσούρης, Πολιτικός Μηχανικός Υδραυλικών Έργων

Παναγιώτης Ζαφειρίου, Περιβαλλοντολόγος

Γρηγόρης Καραΐσκος, Γεωπόνος

Κωνσταντίνος Ξανθόπουλος, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Παναγιώτα Μούσα, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Κωνσταντίνος Γουρνάς, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Γιώργος Μαχαιράς, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Ναταλία Κώστογλου, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Αριάδνη Λογιάδη, σπουδάστρια αρχιτεκτονικής

ΕΠΑΙΝΟΣ

Η συμμετοχή με κωδικό αριθμό OV26525599

Ομάδα Μελέτης:

Ελένη Κουμπλή, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Ματθαίος Παπαβασιλείου, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Διονύσιος Μαυρωτάς, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Σωτήριος Λιάρος, Αγρονόμος Τοπογράφος Μηχανικός

Ομάδα Συνεργατών:

Σωτήριος Ρόδης, Πολιτικός Μηχανικός

Σπυρίδων Τίγκας, Μηχανολόγος Μηχανικός

Αναστάσιος Σταμάτογλου, Πολιτικός Μηχανικός

Ειρήνη-Σπυριδούλα Στανωτά, Γεωλόγος & Γεωπεριβαλλοντολόγος

Ιωάννης Χαλκιάς, Γεωπόνος

Βάλια Χούλη, απόφοιτος Αρχιτέκτων Μηχανικός

Ορέστης Πρόνιος, απόφοιτος Αρχιτέκτων Μηχανικός

ΕΠΑΙΝΟΣ

Η συμμετοχή με κωδικό αριθμό 17452014RR

Ομάδα Μελέτης:

Παναγιώτης Δραγώνας, Αρχιτέκτων Μηχανικός
Αγάπη Πρωίμου, Αρχιτέκτων Μηχανικός
Στέλλα Παντελιά, Αρχιτέκτων – Αρχιτέκτων Τοπίου
Βασίλειος Στρουμπάκος, Αρχιτέκτων Μηχανικός-Πολιοδόμος
Ευγενία Κοντελέ, Πολιτικός Μηχανικός – Συγκοινωνιολόγος

Ομάδα Συνεργατών:

Εμμανουήλ Κυριαζής, Πολιτικός Μηχανικός
Νικόλαος Νάκος, Μηχανολόγος Μηχανικός
Κωνσταντίνος Νικολάου, Πολιτικός Μηχανικός – Υδραυλικός
Αγγελική Χατζηδημητρίου, Αρχιτέκτων Μηχανικός
Ιωάννα Αδάμη, Γεωπόνος
Γιώργος Μαραζιώτης, Εικαστικός Καλλιτέχνης
Κατερίνα Δρίβα – Παπαστεφανάκη, Αρχιτέκτων
Στέλιος Ραφαήλ Σακελλαρίου, Αρχιτέκτων
Νίκος Σπηλιωτόπουλος, Αρχιτέκτων
Υρώ Τσιροζίδη, Αρχιτέκτων
Αθανασία Τσιφουρίδου, Αρχιτέκτων
Μαρίνα Καπετανάκη, σπουδάστρια Αρχιτεκτονικής
Λάμπρος Πετσάβας, σπουδαστής Αρχιτεκτονικής

Στη συνέχεια αποσφραγίστηκαν και όλοι οι υπόλοιποι φάκελοι που συνοδεύονταν από αποδοχή αποσφράγισης και ελέγχθηκε το περιεχόμενό τους ως πλήρες και ορθό σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Προκήρυξης.

Τέλος η Κριτική Επιτροπή προέβη στην επικύρωση των πρακτικών προκειμένου να εκδοθεί ανακοίνωση για την ολοκλήρωση των αποτελεσμάτων του διαγωνισμού. Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο τεύχος της Αναλυτικής Προκήρυξης, τα αποτελέσματα θα κοινοποιηθούν στους εκπροσώπους των συμμετεχόντων και θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα της διοργανώτριας Αρχής.

Η διαδικασία της αξιολόγησης και οριστικής κατάταξης των συμμετοχών στον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό ιδεών για την ανάπτυξη του κοινοχρήστου χώρου και της ευρύτερης περιοχής του νέου σταθμού μετρό Εξάρχεια ολοκληρώθηκε στις 14.30 και ο Πρόεδρος της Κριτικής Επιτροπής κ. Παναγιώτης Τουρνικιώτης κήρυξε την λήξη των εργασιών.

Κατόπιν των ανωτέρω, συντάχθηκε το παρόν πρακτικό και υπογράφεται ως ακολούθως:

Αθήνα, 23/10/2023

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ο Προέδρος της Επιτροπής

Τα μέλη της Επιτροπής

1. Τουρνικιώτης Παναγιώτης
Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ

2. Αικατερίνη Λώλου
Αρχιτέκτων Μηχανικός

3. Γεώργιος Σωτηρίου
Αρχιτέκτων Μηχανικός

4. Δάφνη Κοκκίνη
Αρχιτέκτων Μηχανικός

5. Τσεκούρα Φωτεινή
Αρχιτέκτων Μηχανικός

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΗΣ

43

Ψηφιακή Βεβαίωση Εγγράφου

Μπορείτε να ελέγξετε την ισχύ του εγγράφου
σκανάροντας το QR code ή εισάγοντας τον κωδικό
στο docs.gov.gr/validate

Κωδικός εγγράφου: 0Jm9NVxIgNVsy6JKX_51wA

: 12/12

Υπογραφή:
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΗΣ
Πατρώνυμο: ΙΩΑΝΝΗΣ
ΑΦΜ: 156235801
Ημ. Υπογραφής: 08/11/2023 12:40:35